

albanskim, rumunjskim, otoci, pošteđeni toga, bili su spojnica između Male Azije i evropskog dijela Grčke. S obzirom na svoj centralni položaj, njihov se utjecaj ogledao i na području istočne i južne Sicilije te napose Malte. To je bio ujedno put kojim je južna Evropa bila povezana s kulturnim i političkim centrima egipatskog, feničkog i hetitskog carstva. U takvoj je situaciji otočna tradicija primala djelomično utjecaje Evrope, Azije i Afrike, ali jednako tako i odašiljala povratne u ta ista područja. Oni se ogledaju u djelima Juana Manuela **Cento novelle antiche** i **Conde Lucanor** iz 13. i 14. st., a još su prepoznatljiviji postali preko Straparole i Basilea.

Mnogo je toga Basile čuo na grčkim otocima rađajući u venecijanskoj službi. Zahvaljujući njegovu napuljskom dijalektu i kičenoj dikciji, mnoge nam se priče čine kao da su nastale na talijanskom području, koje je dugo vremena bilo grčkom kolonijom.

Međutim, mnoge od njih u Italiji nisu više žive a traju i dalje na grčkim otocima i Malti.

S Basileom se prekida struja utjecaja grčkog otočnog svijeta na srednju i zapadnu Evropu, a oživljuje je Francuzi negdje drugom polovicom 17. st.

Zajedničkih motiva je mnogo, iako je teško utvrditi da li srodnost potječe iz neposrednih grčkih izvora ili se kao posrednik mora uzeti u obzir i Basile.

Spomenimo samo neke motive. Perraultov »Modrobradi« ima svoj pandan u Trookom (naše priče br. 3), koji predstavlja čovjeka ženoubicu (AT 311). Dobro nam poznati mačak u čizmama (AT 545 B) ovdje se pojavljuje u liku lisice i bez čizama (br. 15, **O mlinaru i lisici**). Na Krfu se motiv ljepotice i zvijeri (AT 425 C) javlja kao »muž životinjskog lika« (br. 48). Motiv Edipa (AT 931) u priči br. 4 o ocu i trima kćerima zabilježen je na Cipru, a iz antike i ranoga srednjeg vijeka datira i motiv priče br. 25 o zmiji u amfori,

zabilježene na Thasosu, koja nam se sačuvala u latinskoj obradbi kao **De homine et serpente**.

Osim tih tek nekoliko pobrojanih podudarnosti, svijet grčkih otoka donosi i autentične likove i oblike nepoznate srednjoj Evropi. U tom je kontekstu interesantno spomenuti lik Moire (Mira), poznat i u kontinentalnom dijelu Grčke, prethodnice naših vila. Uz njihov je lik vezana osobina dobra ili zla utjecaja na ljudsku sudbinu (br. 48, 11).

Osim specifičnih likova, rijetkih motiva, kolorit otočnog svijeta toliko je snažan da tek poznavanje samoga mjesta o kome se radi omogućuje razumijevanje priče (primjer **Frušaševе oklade** u br. 35). Kako su u ovu zbirku upravo zbog srodnosti uvrštene i malteške priče, riječ-dvije o njima. Na temelju posljednjih istraživanja provedenim prije nekoliko godina potvrđen je ukupan dosadašnji repertoar malteških priča. Od bliskih nam motiva spomenimo onaj poput Sezame, otvori se (AT 676) iz priče br. 50 o sedam razbojnika, motiv Salomonove mudrosti (AT 926 C) iz br. 62 i motiv Ivce i Marice (AT 327) iz priče br. 64 o žderačici ljudi.

U knjizi se pobliže ne govori o kazivačima (tek tu i tamo spominje im se ime), načinu sakupljanja priča, situacijama u kojima se pripovijedanje odvija. Knjizi je pridodan pogovor i bilješke uz svaku priču, a katalogizacija je provedena prema tipovima Aarne-Thompsona.

Snježana Zorić

Kurdische Märchen. Gesammelt von **Luisse-Charlotte Wentzel**, Nachwort von **Otto Spies** Die Märchen der Weltliteratur, Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf—Köln 1978, 288 str.

Zbirke kurdskih narodnih pripovijedaka i bajki rijetke su i uglavnom potječu od evropskih orijentalista kojima su one bile potrebne za filološka i lingvistička istraživanja.

Zbirka koja je pred nama prva je takve vrste objavljena na njemačkom jeziku. Budući da je teško dobiti jedinstvenu sliku o tom narodu koji živi geografski razjedinjen na području Turske, Irana, Iraka, Sirije i Sovjetske Armenije, valjalo bi odmah na početku reći kako je ova zbirka nastala. Zbog nemogućnosti terenskog istraživanja na području matične zemlje o kojoj je riječ, autorica je knjige Ch. Wentzel započela svoj rad po velikim bibliotekama sakupljajući sve materijale koji su se odnosili na Kurde. Uspostavila je kontakte sa stručnjacima koji su ranije sakupljali građu među Kurdima, a surađivala je i s Kurdima koji u inozemstvu djeluju kao pisci, studenti ili radnici.

Osvrnimo se samo ukratko na kurdsku povijest. Riječ je o starom ratničkom narodu, poznatom još iz Kurana i Starog zavjeta, koji u religioznom smislu pripada islamskoj sekti sunita. Jezik, iako jedinstven, tijekom vremena izlučio je tri glavna literarna dijalekta — zavisno o državi koju Kurdi nastanjuju — u Turskoj kurmandži, u Iraku suleimani i gurani u Iranu. Iako je Kurdistan, »obitavalište Kurda«, područje koje je u kulturnom smislu jedinstveno, zajedničku državu nisu uspjeli osnovati. Faktori kao što su jezik, domovinski osjećaj i književna tradicija nisu bili dovoljno jaki za taj poduhvat. Kako su se vanjski utjecaji smjenjivali, tako su i Kurdi preuzimali različite kulturne tekovine. Primjerice, uzmimo pismo koje među Kurdima može biti arapsko, ćirilsko ili latiničko, pa je i to razlog više vrlo ograničenim mogućnostima sakupljanja i objavljivanja kurdskih predaja. U Turskoj je to gotovo nemoguće, a i u ostalim državama krajnje teško; kurdski su pjesnici mnogo više pisali na turskom, arapskom ili perzijskom nego na vlastitom jeziku. Osobita se nadarenost Kurda ogleda na području lirike.

Folklorna se književnost, međutim, uvijek širila usmeno. Kao zapisivači veliku su zaslugu stekli Armenci koji su od davnih vremena živjeli

zajedno s Kurdima i bilježili bajke i pjesme njihovih pastira. Danas upravo, zahvaljujući njihovoj trudu, možemo popuniti mnoge praznine koje nastaju pri proučavanju kurdske književnosti.

Najpoznatiji je kurdski ep **Mam u Zin Ahmed i-Chanija** i ep **Mame Alan** koji još i danas u obliku bajke ili novele izvode putujući pjevači.

Od pripovijednih vrsta zastupljene su bajke i šaljive priče iz kojih progovara kurdski smisao za humor (br. 32, 33, 42). Čini se da su najomiljenije ipak životinjske priče. To nije slučajno ako se sjetimo kurdske situacije gdje je život usko povezan s tlačenjem i cenzurom. Napredne misli tako svoj izričaj dobivaju preko životinjskih likova. U pričama se često opisuju kurdske vrline, snalažljivost, gostoljubivost (br. 31), lukavost i ponos.

U pričama nailazimo i na motive koji su izvana utjecali na kurdsku književnost (priče iz **1001 noći**, indijska **Šukasaptati** — 70 papiginih priča), ali vjerojatno preko svojih turskih ili perzijskih verzija (br. 8, 13, 22). Nije im nepoznat ni motiv o mačku u čizmama (br. 46) koji smo upoznali preko bajki grčkog otočnog svijeta. I ovoj, kao i ostalim knjigama ove edicije, pripojen je sav nužni znanstveni aparat, a katalogizaciju tipova i motiva načinio je kao i obično Kurt Ranke.

Snježana Zorić

Südsee Märchen, Gesammelt und herausgegeben von **Paul Hambruch**, Die Märchen der Weltliteratur Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf—Köln 1979, 285 str.

Južnomorsko područje, koje geografski okuplja tri skupine otoka — Polineziju, Mikroneziju i Melaneziju, nije jedinstveno ni etnički ni kulturno. Tijekom nekoliko stoljeća bili su ti otoci poprište na kojemu su se smjenjivale vlasti mnogih evropskih kolonizatora.